

บทคัดย่อ

ครอบครัวสามารถเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางอารมณ์ให้แก่สมาชิกในครัวเรือนได้ ทั้งกลุ่มเด็ก ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาพกายและจิตใจของผู้ปกครองหรือผู้สูงอายุในครัวเรือน นั้น นอกจากจะเป็นปัจจัยปัจเจกบุคคลแล้ว ปัจจัยของบุตรหลานในครัวเรือนก็มีผลกระทบด้วยเช่นกัน โดยงานวิจัยจำนวนมากได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกอาชีพของบุตรหลาน อย่างไรก็ตาม การศึกษาในครั้งนี้นุ่งเน้นหาความสัมพันธ์ระหว่างการเลือกอาชีพของบุตรหลาน กับความอยู่ดีมีสุขของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง และความอยู่ดีมีสุขของบุตรหลานเอง ซึ่งผลการศึกษาคั้งนี้ นอกจากจะเป็นข้อเสนอแนะให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการวางนโยบายเพื่อเสริมสร้างความอยู่ดีมีสุขของสมาชิกในครัวเรือนทุกรุ่นแล้วนั้น ยังสามารถเป็นข้อเสนอแนะทางการศึกษาในการเสริมสร้างระดับการเคลื่อนย้ายระหว่างรุ่นในประเทศไทยด้วย

การศึกษาคั้งนี้ใช้ข้อมูลระดับบุคคลจากการสำรวจสุขภาพจิตคนไทยของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ระหว่างปี พ.ศ. 2551–2561 ซึ่งเป็นข้อมูลแบบตัดขวางซ้ำ (Repeated Cross-sectional Data) กลุ่มตัวอย่างจำกัดเฉพาะครัวเรือนที่สามารถระบุความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและบุตรหลานได้อย่างชัดเจน และครอบคลุมเฉพาะผู้ที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป ในขณะที่การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีเชิงปริมาณผ่านแบบจำลองเศรษฐมิติ ได้แก่ การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย (OLS) และตรวจสอบความน่าเชื่อถือของแบบจำลองด้วย Ordered Logistic Regression โดยตัวแปรสำคัญคือ การเลือกอาชีพเหมือนผู้ปกครองหรือไม่ และความรู้สึกพึงพอใจในชีวิตในหลากหลายมิติ

จากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 24,841 คน ครอบคลุม 77 จังหวัดในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ประมาณร้อยละ 30 ของกลุ่มตัวอย่างประกอบอาชีพเหมือนผู้ปกครอง โดยกลุ่มอาชีพที่มีการตามรอยมากที่สุดคือแรงงานด้านการเกษตรและบริการ การศึกษาพบว่าเพศหญิงและผู้ที่มีการศึกษาระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลายมีแนวโน้มเลือกอาชีพตามผู้ปกครองมากกว่า อย่างไรก็ตาม การประกอบอาชีพเหมือนผู้ปกครองไม่ได้ส่งผลเชิงบวกต่อความอยู่ดีมีสุขของทั้งสองรุ่นเสมอไป โดยเฉพาะในกลุ่มอาชีพที่มีทักษะต่ำ ซึ่งอาจสะท้อนถึงข้อจำกัดของโอกาสทางสังคม และแรงกดดันจากความคาดหวังภายในครอบครัว ผลการศึกษานี้สามารถใช้เป็นแนวทางเชิงนโยบายในการส่งเสริมการศึกษาที่มีคุณภาพ การแนะแนวอาชีพ และการสนับสนุนครอบครัวเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนไทยในทุกช่วงวัย

Abstract

The family can play a vital role in fostering emotional stability for its members, including children, adults, and the elderly. Factors influencing the physical and mental health of parents or elderly household members are not limited to individual characteristics alone, but are also affected by the attributes of children and grandchildren within the household. While many studies have examined factors influencing the career choices of younger generations, this study focuses on exploring the relationship between the occupational choices of children or grandchildren, the well-being of their parents or guardians, and the well-being of the younger generation themselves. The findings of this study not only provide policy recommendations for relevant agencies to enhance the well-being of all generations within households but also offer educational insights to support intergenerational mobility in Thailand.

This study utilizes micro-level data from Thailand's national mental health survey conducted by the National Statistical Office between 2008 and 2018 across 77 provinces, based on repeated cross-sectional samples. The study focuses on households with clearly defined parental and dependent relationships, limited to individuals aged 15 and above. Quantitative methods were applied using Ordinary Least Squares (OLS) regression and robustness checks via Ordered Logistic Regression. The key variables include whether the dependent's occupation matches that of the parent and various indicators of life satisfaction.

The findings reveal that approximately 30 percent of 24,481 dependents follow their parents' occupation, with the highest concentration in agriculture and service-related sectors. Females and those with lower educational attainment are more likely to pursue the same occupation as their parents. However, matching parental occupations does not necessarily contribute positively to well-being—particularly in low-skilled professions—suggesting limitations in upward mobility and possible stress from familial expectations. The results provide implications for policies to enhance educational access, career guidance, and intergenerational support, aiming to improve the quality of life across generations in Thailand.